

ЩОДО РИЗИКІВ ЗЛОВЖИВАНЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Зелінська Я. С.

*кандидат юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Світові тенденції інтеграції діджиталізації у сферу судочинства все більше стають актуальними у різних країнах, таких як США, Німеччині, Франції, Великобританії, Сінгапурі та в інших країнах. Зокрема, Україна так само не є виключенням. Одним із напрямків євроінтеграційних процесів є застосування елементів діджиталізації у сфері судочинства, зокрема в адміністративному. У даному контексті слід звернутися до норм м'якого права, зокрема, Рекомендації Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій, ухваленою Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28.02.2001р., в якій йдеться про діджиталізацію сфери судочинства та визначаються засоби зв'язку з судами та учасниками розгляду справи, враховуючи, новітні технології, а саме: 1) можливість відкриття провадження за допомогою електронних засобів; 2) здійснення подальших процесуальних дій у рамках провадження в середовищі електронного документообігу; 3) отримання відомостей про хід справи шляхом одержання доступу до судової інформаційної системи; 4) одержання інформації про результати провадження в електронній формі [1]. Зазначені положення надають можливість здійснювати обмін інформацією в електронній формі із використанням певних технологій.

Слід відзначити, що в Україні на шляху впровадження діджиталізації в адміністративне судочинство було прийнято нормативно-правові акти та внесені відповідні зміни до Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2]. У 2021 році Вищою Радою правосуддя було затверджено Положення «Про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» (далі – ЄСІТС) [3], в якому визначається, що однією із функцій

ЄСІТС є обмін документами та інформацією (надсилання та отримання документів та інформації, спільна робота з документами) в електронній формі між судами, іншими органами та установами в системі правосуддя, учасниками судового процесу, а також проведення відеоконференції у режимі реального часу. Також у вказаному Положенні окремо виділена підсистема «Електронний суд», під якою розуміється підсистема ЄСІТС, що забезпечує можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу.

В аспекті впровадження діджиталізації в адміністративне судочинство слід наголосити, на тому що є як позитивні ознаки, які допомагають реалізувати процесуальні права та дотримуватися обов'язків, так і виникають ризики зловживань процесуальними правами. Проаналізуємо більш детально.

У положеннях КАС України встановлюється заборона зловживання процесуальними правами шляхом закріплення принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами, сутнісне значення якого полягає у тому, що учасники розгляду справи повинні добросовісно користуватися процесуальними правами та дотримуватися обов'язків. В аспекті процесів діджиталізації відзначимо, що застосування електронного суду раніше було тільки правом, а з 2023 року є і обов'язком для деяких учасників розгляду справи, для прикладу, адвоката, який надає професійну правничу допомогу. Зазначене відображено у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення обов'язків учасників судової справи», яким було доповнено ст. 18 КАС України та покладено обов'язок на учасників розгляду справи реєструвати електронні кабінети в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов'язковому порядку [4]. Однак, при цьому у ч. 9 ст. 44 КАС України зазначено, що якщо інший учасник справи не зареєстрував його, учасник справи, який не є суб'єктом владних повноважень та подає документи до суду в електронній формі з використанням електронного кабінету, звільняється від обов'язку надсилання копій документів такому учаснику справи.

Слід наголосити, що реєстрація електронного кабінету пов'язана із електронною ідентифікацією особи, яка здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису відповідно до вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу (ч. 5 ст. 18 КАС України). Проаналізувавши зазначені положення, слід дійти висновку, що реєстрація електронного кабінету є

обов'язком учасника розгляду справи і не дотримання зазначеного обов'язку можна розглядати як спосіб зловживання процесуальними правами, тому ст. 45 КАС України доцільно було б доповнити зазначеним способом зловживання процесуальними правами.

Наступним елементом втілення діджиталізації в адміністративне судочинство є можливість здійснення обміну документами та вчинення процесуальних дій в електронній формі. Так, у ч. 7 ст. 44 КАС України регламентується, що документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням ЄСІТС, зокрема участі учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції (ч. 8 ст. 18 КАС України).

Аналізуючи ст. 18 КАС України, окрім зазначеного, на учасника розгляду справи покладається додатковий обов'язок надати до суду доказ надсилання цих матеріалів іншим учасникам справи у разі подання до суду в електронній формі заяви по суті справи, зустрічного позову, заяви про збільшення або зменшення позовних вимог, заяви про зміну предмета або підстав позову, заяви про залучення третьої особи, апеляційної скарги, касаційної скарги та документів, що до них додаються, учасник справи зобов'язаний. Якщо позов, апеляційна, касаційна скарга подані до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу мають подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі (ч. 11 ст. 44 КАС України).

У зазначеному контексті слід наголосити на тому, що виникають ризики недотримання процесуальних строків, подання неналежних чи недопустимих доказів. Зазначені дії можна охарактеризувати, як зловживання процесуальними правами.

Несанкціоноване втручання в роботу Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та в автоматизований розподіл справ між судьями тягне за собою відповідальність, встановлену законом (ч. 11 ст. 18 КАС України) та може визнаватися як зловживання процесуальними правами.

Резюмуючи вищезазначене, слід дійти висновку, що у цілому діджиталізація в адміністративному судочинстві як спосіб реалізації процесуальних прав та обов'язків наближає адміністративне судочинство до європейських стандартів. Однак, слід наголосити, що під час використання ЄСІТС можуть виникати ризики зловживань процесуальними правами. Зазначене потребує створення чіткого механізму протидії зловживань процесуальними правами, зокрема удосконалення функціонування системи ЄСІТС, для прикладу запровадження електронного календаря для обчислення процесуальних

строків, внесення відповідних змін у положення КАС України та передбачення застосування заходів процесуального примусу.

Література:

1. Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій : ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28.02.2001 р. URL: <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/rek-2001-3.pdf>

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n11496>

3. Про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення обов'язків учасників судової справи: Закон України від 19.10.2023 р. № 3424-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3424-20#n26>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-18>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА МАЙНО У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ковирєв А. В.

*аспірант кафедри публічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна*

Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року докорінно змінило усі сфери життя країни, в тому числі і сферу правосуддя. Українська система примусового виконання судових рішень, яка і до того не вирізнялася високою ефективністю, зіткнулася з новими складними реаліями та небезпечними викликами.

Необхідно зазначити, що вплив правового режиму воєнного стану на виконавче провадження за відносно короткий час уже став об'єктом